

O'ZBEKISTONDA SHAHAR AGLOMERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARI

Zokirov Sayidfozil Sayidakbarovich

O'zbekiston milliy universiteti
“Davlat va korporativ strategiyalar” kafedrası
i.f.d., professor

Annotatsiya

Maqolada O'zbekistonda shahar aglomeratsiyalarini rivojlantirishning iqtisodiy va institutsional omillari tadqiq etildi. Tadqiqotda aglomeratsiyalar rivojlanishiga ta'sir etuvchi demografik, iqtisodiy, ijtimoiy, innovatsion, ekologik va institutsional omillar tizimli ravishda tahlil qilindi. Ilmiy adabiyotlar, xalqaro tashkilotlar ma'lumotlari hamda normativ-huquqiy hujjatlar asosida aglomeratsiya iqtisodiyotining nazariy asoslari umumlashtirildi. Olingan natijalar urbanizatsiya jarayonlari iqtisodiy faollikni oshirish, investitsiyalarni jalb qilish, mehnat unumdorligini kuchaytirish va hududiy raqobatbardoshlikni rivojlantirishga xizmat qilganligini ko'rsatdi. Toshkent aglomeratsiyasi misolida omillarning o'zaro bog'liqligi va boshqaruv mexanizmlarining amaliy ahamiyati yoritildi. Tadqiqot natijalari aglomeratsiyalarni kompleks rivojlantirish hududlarning barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlashga xizmat qilganligini asoslab berdi.

Kalit so'zlar: shahar aglomeratsiyasi, urbanizatsiya, hududiy rivojlanish, iqtisodiy omillar, institutsional omillar, innovatsiyalar, raqobatbardoshlik, barqaror rivojlanish.

Аннотация

В статье были исследованы экономические и институциональные факторы развития городских агломераций в Узбекистане. Системно были проанализированы демографические, экономические, социальные, инновационные, экологические и институциональные факторы, влияющие на формирование и развитие агломераций. На основе научной литературы, данных международных организаций и нормативно-правовых документов были обобщены теоретические основы агломерационной экономики. Полученные результаты показали, что процессы урбанизации способствовали повышению экономической активности, привлечению инвестиций, росту производительности труда и укреплению территориальной конкурентоспособности. На примере Ташкентской агломерации была раскрыта взаимосвязь факторов и практическое значение механизмов управления. Исследование подтвердило, что комплексное развитие агломераций обеспечивало условия для устойчивого экономического роста и повышения эффективности территориального развития.

Ключевые слова: городская агломерация, урбанизация, территориальное развитие, экономические факторы, институциональные факторы, инновации, конкурентоспособность, устойчивое развитие.

Abstract

The article examined the economic and institutional factors influencing the development of urban agglomerations in Uzbekistan. Demographic, economic, social, innovation, environmental, and institutional determinants of agglomeration development were analyzed within a systematic framework. The theoretical foundations of agglomeration economics were synthesized using scientific literature, international statistical sources, and regulatory documents. The findings demonstrated that urbanization processes contributed to higher economic activity, increased investment attraction, improved labor productivity, and strengthened regional competitiveness. The case of the Tashkent agglomeration illustrated the interaction of key development factors and the practical significance of governance mechanisms. The study confirmed that comprehensive agglomeration development supported sustainable economic growth and enhanced territorial development efficiency. The proposed approach provided a basis for evaluating and managing urban agglomeration processes under contemporary development conditions.

Keywords: urban agglomeration, urbanization, regional development, economic factors, institutional factors, innovation, competitiveness, sustainable development.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy rivojlanish sharoitida urbanizatsiya jarayonlari hududiy taraqqiyotning muhim omillaridan biriga aylandi. Aholi, ishlab chiqarish va xizmatlar faoliyatining yirik shaharlarda jamlanishi iqtisodiy faollikni kuchaytirib, mehnat unumdorligini oshirish, investitsiyalarni jalb qilish hamda innovatsiyalarni keng tarqatish uchun qulay sharoit yaratmoqda. Shu jihatdan shahar aglomeratsiyalari iqtisodiy o'sishning yangi nuqtalari sifatida shakllanib, hududlarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynamoqda.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, aglomeratsiyalar iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish, transport va infratuzilma xarajatlarini kamaytirish, mehnat bozorining integratsiyasini kuchaytirish hamda aholi uchun sifatli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo aholisining yarmidan ortig'i shaharlarda istiqomat qilmoqda va urbanizatsiya darajasining kelgusi yillarda ham o'sishi kutilmoqda. Ushbu tendensiya shaharlar va ular bilan funksional bog'langan hududlarning iqtisodiy ahamiyatini yanada oshirmoqda.

O'zbekistonda ham urbanizatsiya jarayonlari izchil rivojlanib bormoqda. Aholi sonining o'sishi, iqtisodiy faollikning kuchayishi, transport-kommunikatsiya tarmoqlarining kengayishi va hududlararo aloqalarning mustahkamlanishi yirik shaharlar atrofida aglomeratsion tizimlarning shakllanishiga xizmat qilmoqda. Toshkent shahri mamlakatning eng yirik iqtisodiy markazi sifatida aglomeratsiya rivojlanishining yetakchi namunasini namoyon etayotgan bo'lsa, Samarqand, Namangan, Andijon, Farg'ona va Nukus shaharlari atrofida ham funksional integratsiya jarayonlari faollashmoqda. "O'zbekiston - 2030" strategiyasida urbanizatsiyani jadallashtirish, zamonaviy infratuzilmani rivojlantirish va hududlar raqobatbardoshligini oshirish ustuvor vazifalar qatorida belgilangan.

Aglomeratsiyalarning samarali rivojlanishi faqat iqtisodiy omillar bilan emas, balki demografik, ijtimoiy, innovatsion, ekologik va institutsional sharoitlar bilan ham chambarchas bog'liqdir. Mazkur omillarning uyg'un rivojlanishi hududiy o'sishning barqarorligini ta'minlaydi, aholi turmush sifatini yaxshilaydi va shaharlar salohiyatidan to'liq foydalanish imkonini yaratadi. Shu bois aglomeratsiyalarni shakllantiruvchi omillarni kompleks tahlil qilish hamda ularni boshqarishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekistonda shahar aglomeratsiyalarining rivojlanishiga ta'sir etuvchi iqtisodiy va institutsional omillarni tizimli tahlil qilish, ularning o'zaro bog'liqligini baholash hamda hududiy rivojlanish samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy yondashuvlarni asoslashdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI

Shahar aglomeratsiyalarini rivojlantirish masalalari so'nggi o'n yilliklarda hududiy iqtisodiyot, urbanizatsiya va mintaqaviy boshqaruv yo'nalishlarida faol tadqiq etilmoqda. O'zbekistonda urbanizatsiya jarayonlarini jadallashtirish va hududlar raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan strategik yondashuvlar "O'zbekiston - 2030" strategiyasida o'z aksini topgan bo'lib, unda shaharlar iqtisodiy o'sishning tayanch nuqtalari sifatida belgilangan [1]. Mazkur strategiyani amalga oshirish mexanizmlari va ustuvor vazifalar Prezident qarori bilan aniqlashtirilgan hamda urbanizatsiya jarayonlarini boshqarishning institutsional asoslari mustahkamlangan [2].

Uy-joy bozori va urbanizatsiyani boshqarish tizimini takomillashtirish bo'yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar aglomeratsiyalar rivojlanishi uchun muhim institutsional zamin yaratdi. Uy-joy va ipoteka bozorini barqaror rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar aholi punktlarining kengayishi va shahar infratuzilmasining rivojlanishini qo'llab-quvvatladi [3]. Urbanizatsiya va uy-joy bozorini barqaror rivojlantirish milliy qo'mitasining tashkil etilishi esa hududiy rivojlanish jarayonlarini muvofiqlashtirish imkoniyatlarini kengaytirdi [4]. Toshkent shahrining 2045-yilgacha mo'ljallangan bosh rejasida aglomeratsion rivojlanishning uzoq muddatli yo'nalishlari, transport, yashil hududlar va infratuzilma tizimlarini rivojlantirish masalalari belgilab berilgan [5].

Aglomeratsiya nazariyasining zamonaviy ilmiy asoslari yangi iqtisodiy geografiya maktabi vakillari tomonidan rivojlantirilgan. P. Krugman fazoviy konsentratsiya jarayonlarini transport xarajatlari va o'sib boruvchi daromadlilik o'rtasidagi bog'liqlik orqali izohlab, iqtisodiy faollikning ma'lum hududlarda jamlanish sabablarini asoslab berdi [6]. Keyinchalik uning hududlar va xalqaro savdo o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qiluvchi tadqiqotlari aglomeratsiyalar rivojlanishini tushuntirishda muhim nazariy manbaga aylandi [7].

Shaharlar iqtisodiyoti va aglomeratsiya samaralarini o'rganishda E. Glaeserning ilmiy ishlari alohida ahamiyatga ega. Muallif shaharlarni inson kapitali, innovatsiyalar va mehnat unumdorligi jamlanadigan makon sifatida tavsiflab, urbanizatsiyaning iqtisodiy rivojlanishga qo'shadigan hissasini keng yoritgan [8]. O'zbekiston sharoitida urbanizatsiya jarayonlarini tadqiq etish bo'yicha S.S. Zokirovning ishlari muhim o'rin

tutadi. Muallif urbanizatsiyani tartibga solish tizimini takomillashtirish masalalarini tahlil qilgan [9], shuningdek shaharlar iqtisodiyotining nazariy va amaliy jihatlarini yoritgan [10].

Aglomeratsiya iqtisodiyotining klassik nazariy poydevori A. Marshall tomonidan yaratilgan. U iqtisodiy faoliyatning hududiy jamlanishi natijasida yuzaga keladigan mehnat bozori samarasi, oraliq resurslardan birgalikda foydalanish va bilimlar almashinuvi kabi afzalliklarni asoslab bergan [11]. Mazkur g'oyalar keyinchalik G. Duranton va D. Puga tomonidan rivojlantirilib, aglomeratsiya samaralari "sharing", "matching" va "learning" mexanizmlari orqali izohlangan [12]. V. Henderson esa shaharlarning optimal o'lchami va funksional ixtisoslashuvi masalalarini o'rganib, aglomeratsiya foydalari hamda zichlik xarajatlari o'rtasidagi muvozanatni ilmiy asoslagan [13].

Xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ham urbanizatsiya va aglomeratsiyalar rivojlanishining iqtisodiy ahamiyatini tasdiqlaydi. Osiyo taraqqiyot bankining O'zbekiston bo'yicha urbanizatsiya baholashi shaharlar iqtisodiy o'sish va investitsiyalarni jalb qilishning muhim markazlari ekanligini ko'rsatgan [14]. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatda urbanizatsiya darajasi barqaror o'sib bormoqda va bu hududiy rivojlanishning muhim omillaridan biri hisoblanadi [15]. Shuningdek, Jahon bankining tahlillari iqtisodiy o'sish va investitsion faollikning kuchayishi yirik shaharlarda iqtisodiy konsentratsiyani rag'batlantirayotganini qayd etadi [16].

OECD tomonidan tayyorlangan "The Metropolitan Century" hisobotida metropoliten hududlar iqtisodiy o'sish, innovatsiyalar va mehnat unumdorligi markazlari sifatida baholangan hamda samarali boshqaruv mexanizmlarining ahamiyati asoslangan [17]. Birlashgan Millatlar Tashkilotining urbanizatsiya bo'yicha prognozlari esa kelgusida shaharlarda yashovchi aholi ulushining ortishini ko'rsatib, aglomeratsiyalar rivojlanishini global tendensiya sifatida tavsiflaydi [18].

O'zbekistonda urbanizatsiya va uy-joy qurilishi sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar ham aglomeratsiya jarayonlariga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Uy-joy qurilishi hajmlarining oshirilishi va urbanizatsiyani boshqarish tizimining takomillashuvi bu jarayonlarni qo'llab-quvvatlamoda [19]. Jahon bankining "Livable and Productive Cities Program" dasturi esa shahar infratuzilmasini modernizatsiya qilish, yashash sifati va hududiy boshqaruv samaradorligini oshirish bo'yicha zamonaviy yondashuvlarni taklif etildi [20].

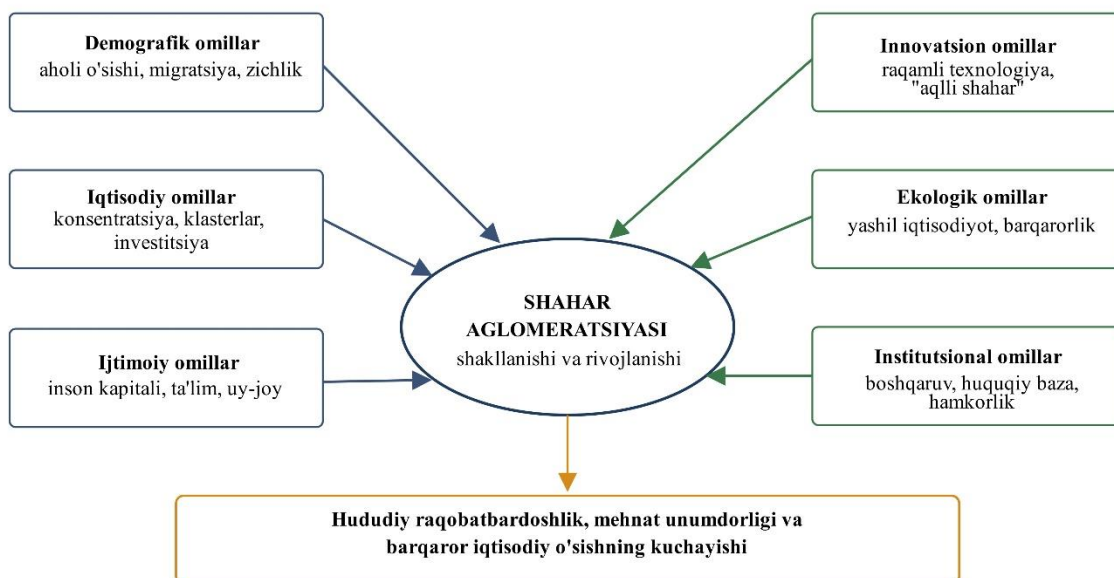
METODOLOGIYA

Tadqiqot shahar aglomeratsiyalarining rivojlanishiga ta'sir etuvchi iqtisodiy va institutsional omillarni aniqlash hamda ularning o'zaro bog'liqligini baholashga qaratildi. Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, hujjatli tahlil va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, Vazirlar Mahkamasi hujjatlari, Jahon banki, OECD, BMT hamda Osiyo taraqqiyot bankining rasmiy ma'lumotlari tashkil etdi. Shuningdek, urbanizatsiya va aglomeratsiya iqtisodiyotiga oid ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi.

Aglomeratsiyalar rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar demografik, iqtisodiy, ijtimoiy, innovatsion, ekologik va institutsional guruhlarga ajratildi. Har bir omilning hududiy rivojlanish, investitsion jozibadorlik, mehnat bozori va infratuzilma tizimiga ta'siri baholandi. Toshkent aglomeratsiyasi mamlakatdagi eng rivojlangan aglomeratsion hudud sifatida amaliy misol sifatida tanlandi. Tahlil natijalari konseptual model asosida umumlashtirilib, omillar o'rtasidagi funksional bog'liqlik hamda ularning hududiy raqobatbardoshlik va barqaror iqtisodiy o'sishga ta'siri ilmiy jihatdan asoslandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Olib borilgan tahlil aglomeratsiyalar rivojlanishi oltita omil guruhining o'zaro ta'siri natijasida kechishini ko'rsatdi. Bu omillarning yaxlit tizim sifatidagi munosabati hamda ularning hududiy raqobatbardoshlik va barqaror o'sishga yo'naltirilgan yakuniy ta'siri 1-rasmda umumlashtirilgan.

1-rasm. Shahar aglomeratsiyalari rivojlanishining ko'p omilli tizimi¹.

Demografik omillar aglomeratsiya shakllanishining birlamchi shartini tashkil etadi. O'zbekistonda shahar aholisi ulushi 2023-yildagi 50,5 foizdan 2024-yilda 50,6 foizga ko'tarilib, izchil o'sish tendensiyasini namoyon etdi [15]. Qishloq aholisining shaharlarga ko'chishi yuqori daromad va sifatli xizmatlar imkoniyatlari bilan bog'liq bo'lib, markaziy shaharlar atrofida yangi turar-joy hududlarining shakllanishiga olib kelmoqda. Toshkent bosh rejasiga muvofiq poytaxt aholisi 2045-yilga qadar 3 milliondan qariyb 7,4 millionga oshishi prognoz qilingan bo'lib, bu holat aglomeratsiya hududining kengayishi uchun mustahkam demografik asos yaratadi [5].

Iqtisodiy omillar aglomeratsiya o'sishining hal qiluvchi harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Iqtisodiy faollikning fazoviy jamlanishi tranzaksiya xarajatlarini

¹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

kamaytiradi, mehnat unumdorligini oshiradi va qo‘shilgan qiymat zanjirlarini mustahkamlaydi; klasterlashuv jarayonlari resurslardan samarali foydalanishni va innovatsiyalar tarqalishini tezlashtiradi [7]. Mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘sishi bu jarayonni qo‘llab-quvvatlaydi: Jahon banki ma’lumotlariga ko‘ra, 2025-yilda yalpi ichki mahsulot 7,7 foizga o‘sdi, investitsiyalar hajmi esa 10,5 foizga ko‘paydi [16]. Yuqori iqtisodiy faollik aglomeratsiyalarni kapital va tadbirkorlik uchun jozibador markazlarga aylantirmoqda.

Ijtimoiy omillar aholi turmush sifati va inson kapitalining rivojlanishi orqali aglomeratsiyalar jozibadorligini belgilaydi. Yirik shaharlarda ta’lim, sog‘liqni saqlash va madaniyat sohalaridagi xizmatlarning yuqori darajada rivojlanishi malakali kadrlarni jalb qiladi va innovatsion iqtisodiyot uchun zamin yaratadi. Aholining o‘sishi bilan birga uy-joyga bo‘lgan talab ortib bormoqda; uy-joy va ipoteka bozorini barqaror rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati bu ehtiyojga muvofiq shakllantirildi [3]. Belgilangan rejalarga ko‘ra, uy-joy qurilishi hajmi bosqichma-bosqich kengaytirilib, 2025-yildagi 135 ming kvartiradan 2028-yilda 160 ming kvartiraga yetkazilishi ko‘zda tutilgan [19].

Innovatsion omillar zamonaviy aglomeratsiyalar raqobatbardoshligining yangi manbai bo‘lib xizmat qilmoqda. Ilmiy markazlar, universitetlar va texnoparklarning mavjudligi shaharlarning iqtisodiy o‘sish sur‘atlarini oshiradi, fazoviy zichlik esa bilim almashinuvini va o‘rganish jarayonini jadallashtiradi [12]. “Aqlli shahar” konsepsiyasi doirasida raqamli platformalar, intellektual transport tizimlari va elektron davlat xizmatlari shahar boshqaruvi samaradorligini oshirmoqda. Yangi Toshkent loyihasi zamonaviy urbanizatsiya yondashuvlari va raqamli texnologiyalarni keng qo‘llash orqali innovatsion shahar muhitini shakllantirishning amaliy namunasi sifatida amalga oshirilmoqda.

Ekologik omillar aglomeratsiyalarning uzoq muddatli barqarorligini ta’minlovchi muhim mezonga aylandi. Aholi va iqtisodiy faollikning jamlanishi atrof-muhitga yuklamani oshirgani sababli, yashil iqtisodiyot tamoyillari shahar siyosatining ajralmas qismiga aylanmoqda. Toshkent bosh rejasida yashil hududlar maydoni 7 120 gektarni tashkil etishi va unga qo‘shimcha 10 ming gektar qo‘shilishi, mavjud 836 kilometr yo‘l tarmog‘iga esa yana 647 kilometr yo‘l qo‘shilishi belgilangan [5]. Ekologik toza transportni rivojlantirish va resurs tejovchi texnologiyalarni joriy etish barqaror urbanizatsiyaning amaliy yo‘nalishlari sifatida e’tirof etilgan [14].

Institutsional omillar barcha omillarning samarali muvofiqlashtirilishini ta’minlaydi. Urbanizatsiya va uy-joy bozorini barqaror rivojlantirish milliy qo‘mitasining tashkil etilishi soha boshqaruvida davlat organlari o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirdi va xalqaro hamkorlik uchun yagona platforma yaratdi [4]. Toshkent bosh rejasini amalga oshirish bo‘yicha har choraklik hisobot tartibi boshqaruvning shaffofligi va izchilligini oshirdi [5]. Milliy taraqqiyot strategiyasi esa aglomeratsiya siyosatini umummilliy maqsadlar bilan uyg‘unlashtirish imkonini berdi [1]. Bunday institutsional negiz shahar infratuzilmasini moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etishga xizmat qilmoqda [20].

Quyidagi jadval aglomeratsiya jarayonlarini tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlarni tasdiqlangan manbalar asosida umumlashtiradi va omillar tahlilining empirik asosini taqdim etadi.

1-jadval

O'zbekistonda urbanizatsiya va Toshkent aglomeratsiyasining asosiy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	Qiymat	Manba
Investitsiyalar o'sishi 2025-yil, foizda	10,5	[16]
Toshkent aholisi 2045-yil uchun prognozi, mln	7,4	[5]
Toshkent 2045-yilgacha yangi yashil hududlar, ga	10000	[5]
Toshkent yo'l tarmog'i, km	836	[5]
Uy-joy qurilishi 2025-2028 yillar, ming kvartira	160	[19]

Toshkent aglomeratsiyasi tahlil qilingan oltita omilning birlashgan ta'sirini yaqqol namoyon etadi. Ma'muriy chegaralardagi 43 873 gektar hudud doirasida demografik o'sish, iqtisodiy konsentratsiya, ijtimoiy infratuzilmaning kengayishi, raqamli texnologiyalar, yashil hududlar siyosati va yangilangan institutsional boshqaruv yagona rivojlanish jarayoniga birlashmoqda [5]. Bunday yaxlit yondashuv aglomeratsiyaning iqtisodiy salohiyatini oshirib, uni mamlakat o'sishining yetakchi nuqtasiga aylantirmoqda. Olingan natijalar omillarning o'zaro muvofiqlashtirilgan rivojlanishi hududiy raqobatbardoshlik va barqaror iqtisodiy o'sishni mustahkamlashning samarali yo'li ekanini ko'rsatdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlil shahar aglomeratsiyalarining rivojlanishi ko'p qirrali jarayon ekanini va u demografik, iqtisodiy, ijtimoiy, innovatsion, ekologik hamda institutsional omillarning o'zaro ta'siri asosida amalga oshishini ko'rsatdi. O'zbekistonda urbanizatsiyaning izchil o'sishi aglomeratsiyalarni iqtisodiy o'sishning muhim nuqtalariga aylantirmoqda; Toshkent aglomeratsiyasi respublika iqtisodiyotining yetakchi markazi sifatida shakllanib bormoqda, mamlakatning boshqa yirik shaharlari negizida esa yangi aglomeratsiya tizimlarini barpo etish uchun zarur shart-sharoitlar mavjud. Quyida aglomeratsiya jarayonlarini samarali boshqarishga qaratilgan amaliy takliflar keltirilgan.

1. Mamlakatning hududiy rivojlanish strategiyasi doirasida aglomeratsiyalarni rivojlantirishning milliy konsepsiyasini ishlab chiqish va uni umummilliy maqsadlar bilan uyg'unlashtirish maqsadga muvofiq.

2. Aglomeratsiyalarni boshqarish sohasidagi huquqiy-me'yoriy bazani takomillashtirish va aglomeratsiya maqomini belgilash mexanizmlarini joriy etish institutsional barqarorlikni ta'minlaydi.

3. Toshkent, Samarqand va Farg'ona vodiysi shaharlarida klaster siyosati asosida iqtisodiy faollikni rag'batlantirish hududiy ixtisoslashuvni chuqurlashtiradi [5].

4. Markaziy shaharlar va ularning atrofidagi hududlar o'rtasida transport hamda raqamli infratuzilmani integratsiyalash mehnat bozorining yaxlitligini kuchaytiradi.

5. Aglomeratsiyalarni boshqarishda munitsipal hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirish va hududlararo muvofiqlashtiruvchi kengashlar tashkil etish boshqaruv samaradorligini oshiradi.

6. “Aqlli shahar” texnologiyalari, raqamli boshqaruv tizimlari va ekologik innovatsiyalarni keng joriy etish shaharlar raqobatbardoshligini mustahkamlaydi.

7. Ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmalarini mutanosib rivojlantirishga qaratilgan kompleks dasturlarni amalga oshirish aholi turmush sifatini oshiradi.

8. Shahar infratuzilmasini moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlarini va davlat-xususiy sheriklik shakllarini kengaytirish barqaror investitsiya oqimini ta'minlaydi.

Agglomeratsiyalarni rivojlantirishning kompleks mexanizmini izchil joriy etish mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy o'sishi, aholi turmush sifatining yaxshilanishi va hududlar raqobatbardoshligining oshishiga ishonchli zamin yaratadi. Omillarning muvofiqlashtirilgan va barqaror rivojlanishi O'zbekiston shaharlarining salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish uchun keng istiqbollar ochadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabr PF-158-son ““O'zbekiston - 2030” strategiyasi to'g'risida”gi Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-6600413>

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabr PQ-300-son ““O'zbekiston - 2030” strategiyasini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-6600390>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-noyabr PF-219-son “O'zbekiston Respublikasida uy-joy va ipoteka bozorini barqaror rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-7851209>

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-noyabr PQ-347-son “O'zbekiston Respublikasi Urbanizatsiya va uy-joy bozorini barqaror rivojlantirish milliy qo'mitasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-7850383>

5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 24-dekabr 880-son “Toshkent shahrining 2045-yilgacha bo'lgan davrga mo'ljallangan bosh rejasini tasdiqlash to'g'risida”gi Qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-7278242>

6. Krugman, P. Urban Concentration: The Role of Increasing Returns and Transport Costs. World Bank Annual Conference on Development Economics. (1995).

7. Krugman, P. The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade. MIT Press. (1999).

8. Glaeser, E. L. Cities, Agglomeration, and Spatial Equilibrium. Oxford University Press. (2008).

9. Zokirov S.S. O'zbekistonda urbanizatsiya jarayonlarini tartibga solish tizimini takomillashtirish. Monografiya. - Toshkent: Tafakkur nashriyoti, 2020. - B. 368.

10. Zokirov S.S. Shaharlar iqtisodiyoti. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Tafakkur nashriyoti, 2025. - B. 208.

11. Marshall, A. Principles of Economics. Macmillan and Co., London. (1890).

12. Duranton, G., Puga, D. Micro-Foundations of Urban Agglomeration Economies // Handbook of Regional and Urban Economics, Vol. 4. Elsevier, 2004. - P. 2063-2117. <https://www.nber.org/papers/w9931>
13. Henderson, J. V. The Sizes and Types of Cities // The American Economic Review, 64(4), 1974. - P. 640-656.
14. Asian Development Bank. Harnessing Uzbekistan's Potential of Urbanization: National Urban Assessment. Manila: ADB, 2019. <https://www.adb.org/documents/uzbekistan-national-urban-assessment>
15. World Bank. World Development Indicators: Urban population (% of total population) - Uzbekistan. 2025. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?locations=UZ>
16. World Bank. Uzbekistan Overview: Development news, research, data. 2025. <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan/overview>
17. OECD. The Metropolitan Century: Understanding Urbanisation and its Consequences. OECD Publishing, Paris. (2015). <https://doi.org/10.1787/9789264228733-en>
18. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. World Urbanization Prospects: The 2018 Revision. New York: UN, 2019. <https://population.un.org/wup/>
19. Gazeta.uz. Urbanizatsiya boshqaruvi va uy-joy qurilishi rejalari. 2026-yil 3-fevral. <https://www.gazeta.uz/oz/2026/02/03/construction/>
20. World Bank. Uzbekistan Livable and Productive Cities Program (P508451). Project Appraisal Document, 2025. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099052025205042914/pdf/P508451-ba0548a1-8bb1-4444-8c2f-2cdfe7a1ab19.pdf>